

ЭРЫКЫМ МОКТЫШО МУРЫЗО

Владимир Мухин-Савин лумжым каласыме годым эртыше курымын 30 ийласе марий калыкын интеллигенций радамыш пурышо тале, чолга эргыштын лумышты-мат тудын дене тор шындыман: И.П.Петров, Н.Ф.Бутенин, С.Г.Чавайн, Н.Мухин, И.Н.Смирнов да молын денат. Тудын ончалтышыже моткоч кумда лийын. Могай пашалан пижын гын, лийже маньнак шуктен. А лийын В.Мухин чынжымак чыла могырымат кумда шинчаончалтышан, келге шинчымашан, талант писатель, педагог, общественный деятель, критик-литературовед, шанче пашасен. Сайын пален да йбратен марий фольклорым. Марий республикым ыштымаштат верже изи огыл.

Шочынжо В.Му-

хин кугу шинчымашан айдеме лийын маньн ойлышна. Шинчымаш корныжо Унчо школ гыч тунгалын. 1903 ийыште Озангысе учительский семинарийын тугемаш турен. Тушто тунеммыж годымак революционно-демократический кружокын членже семын шотлалтын. Семинарий деч вара марий школлаште тунактен. Эрыкан ончалтышыжлан кора кугыжан властьюе ятыр поктылын. Школышто ыштышыжлак эскертен дене мурызо регент-влакын школыштым пытарен. Икымше тунямбал сарыште лийын. 1916 ийыште прапорщик-влакын школыштышт шинчымашым поген.

В.Мухин эсер партийын членже лийын. Но 1917 ийыште большевик-влак могырыш вонча. Озангыште губернийын Советше пелен марий комиссариатом вуйлата. Марий калыкын съездыштыжат участвоватла. "Йошкар кече" газетын редакторжо лисш. Тале марий Йошкар Армиыштат служитла. А марий автономный областым ыштыме жапыште ревком член лисш. ВКП (б) татар обкомын марий секцийыштыжат пашам ышта, Озангысе университет пелен рабфакыште тунакта. Москосо аспирантур деч вара марий шанче-шымлыше институтын директоржылан шогалтат. Историй, йылме, искусствоведений, этнографий, экономика, биологий, геологий дене статьяже-влак лектыт. А кунаре рукописьше монгыштыжю лийын! Тунам, 30-шо ийлаште, НКВД-н пашасенже-влак чыла коремыш луктын шуэныт. Пошкудыжо-влак каласкалат: нине рукопись-влак тушто эше ятыр

жап йур йымалне мардеж дене шаланыл, почан киченыт.

Морко калык таланган эргыжым эреак порын шарнен да кугешнен ила. Тене 125 ий темме шумлык шочмо Тыгыде Морко ялыштыжат тиде кечым чаплынак эртарен колтышт. Тиде пашашке библиотек ден культур пашасен-влак чумыр мошты-машыштым пыштеныт.

Тугалтыште уна-влакым Тыгыде Морко библиотек ончылно киндешинчал дене вашлийыч. Библиотекын пашаже,

кидше гыч книга полскым налыч. Вездьшургө гыч "Ший памаш", "Ушут сем", Тыгыде Морко гыч "Шумсем аршаш" ансамбль-влак мастарлыкышт дене чотак кертыч. Калык нуным куанен ончыш.

Морко рудо библиотекын пашасенже-влак "Лумжю огеш мондалт" куснылшо выставкым намисныт. Мыняр кертыныт, нуно Савин да Сави нерген возымо книга-лам, статьялам чумырсныт. Тудын дене методотделым вуйлатыше С.И.Миронова палдарен. Лумло землякнан илыш-корныжым рашырак методист А.А.Павлова почын пуэн.

Кузе палемдат шымлызе-влак, 1936 ий деч вара В.А.Мухинын лумжю историй гыч 20 ийлан уштылалтын улмаш. Тудым 1956 ийыште гына калыкклан палдараш тунгалм. Турло газет ден журналлаште, сборниклаште Ким Васинын В.Ф.Пашуковын, К.Н.Сануковын очеркышт лекташ тунгалы-

публикым ыштымаштат верже изи огыл.

Шочынжо В.Мухин Тыгыде Морко ялысе улан еш гыч. Ачаже ондакак колымылан көра рвезе изинск пашалан тунемын. Ешыштым кулак семын титаклымышт деч вара чыла оралтыштым поген налыныт. Пөрт олмыштышт варажым школ лийын, эшсат вараракше - правлений, медпункт. Мухинмытлан, ойгыш вочмекышт, шкаланышт изирак пөртым чо-наш логалын.

Күшнырак В.Му-

кудыжо-влак каласкалат: нине
рукопись-влак тушто эше ятыр

тушто тыршыше-влак нерген кучыкын каласкалышт. Вара мероприятий верысе тувыра пөртыш кусныш. Калык тушто лын погынен ыле. Вудышө-влак первыяк мутым Морко муниципальный образованийым вуйлатыше, районысо депутат-влак погынын председательже, "Единая Россия" ВПП-н Морко отделенийжын секретарьже С.М.Ивановалан, районысо тувыра полкам вуйлатыше Ю.Н.Яковлевалан, Волаксола ял шотан илем администрацийым вуйлатыше В.И.Михайловлан пуышт. Умбакеже мероприятий шке радамже дене кайыш. Лумло айдеме В.Мухин-Сави нерген тыгак аваже могыр гыч тукумжо да мыланна сайын палыме Л.Л.Яндаков, пошкудыжо да поэт Ю.Григорьев каласкалышт. Мухинын почсламутшым йоча-влакат сцене гоч йонгалтарышт. А вара нуно библиотекекын директоржо М.Н.Семенован

лаште ким Васинин В.Ф.Пашуковын, К.Н.Сануковын очеркышт лекташ тунгалыныт, илышыже ден пашажлан научный конференций-влак полсклалтыныт. Мухин-Савин 125 ий теммыжлан полсклалтше книга 2013 ийыште историк-публицист К.Н.Сануков савыктен луктын. Тудо воза: "В.А.Мухинын биографийжым але кызыт мартеат туврыснск шымлыме огыл". Тидын нерген Л.Яндаковат палемдыш: сшыже шотыштат шуко йодыш лектеш. Пелашыжын, кок удыржын пурымашышт умылеш кодын.

50 ийым темымешкыже В.А.Мухин ик ийым илен шуктен огыл. Умыржө кучык лийын гынат, ыштыме пашаже саскан. Марий калыклан шуко ыштен. Тидым ме, у тукум, мондышаш огынал.

С.ПОЛАТОВА.

Снимкылаште: В.А.Мухин; Тыгыде Моркышто уна-влакым вашлийыт; методотделым вуйлатыше С.И.Миронова; кертыт-кертыт артист-влак.

Авторын фотожо.